

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการ
ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ
แนวทางการนำไปใช้สำหรับบริบทโรงเรียนชายแดนภาคใต้

*Prince of Songkla University
Pattani Campus*

โดย มุฮัมหมัดอาฟีฟี อัสซอลีฮีย์ และคณะ

มีนาคม พ.ศ. 2563

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการ
ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ
แนวทางการนำไปใช้สำหรับบริบทโรงเรียนชายแดนภาคใต้

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. ดร.มูฮัมหมัดอาฟีฟ อัสซอลิฮียี	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. ดร.ยุโสภ บัญสุข	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. ดร.นัชชิวา บาเกาะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
4. ดร.อิบรอฮีม ลามีน ซาโน	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกสว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการวิจัยการสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และแนวทางการนำไปใช้สำหรับบริบทโรงเรียนชายแดนภาคใต้ มีระยะเวลาดำเนินโครงการวิจัยตั้งแต่ 6 สิงหาคม 2561 ถึงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2562 โดยได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ตามสัญญาเลขที่ RDG6110058

โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามเป็นสถาบันการศึกษาที่อยู่คู่กับภูมิภาคอาเซียนมาอย่างยาวนานจากการศึกษาประมาณการจำนวนโรงเรียนสอนศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ประมาณ 60,000 แห่ง และเฉพาะประเทศอินโดนีเซียมีมากถึงประมาณ 50,000 แห่ง และแม้มีโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามจำนวนมาก แต่ประเด็นการปรับตัวของโรงเรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 และการตอบสนองความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศยุคใหม่ยังคงเป็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง ประเด็นการศึกษาการปรับตัวของโรงเรียนสู่การสร้างผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจ โดยเฉพาะการปฏิรูปห้องเรียนหรือการเรียนการสอนที่มองอย่างครอบคลุมรอบด้าน ซึ่งจากการศึกษาของมุนีราห์ ยามิรุเต็ง และคณะ (2561) ทำให้เข้าใจรูปแบบของการจัดการศึกษาในประเทศอาเซียนเบื้องต้นว่ามีรูปแบบอย่างไรในสังคมพหุวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามการศึกษาข้างต้นเป็นการศึกษาในภาพรวมเท่านั้นซึ่งเห็นควรทำการศึกษาเชิงลึกเพิ่มเติม โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุนี้การศึกษาจึงเป็นการศึกษาเชิงลึกต่อยอดจากการศึกษาที่ผ่านมา โดยมุ่งเน้นประเด็นการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ซึ่งเป้าหมายหลักคือ การสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนของครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และนำผลการสังเคราะห์ไปพัฒนาเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนชายแดนภาคใต้ โดยทำการศึกษากลยุทธ์ทั้งในระดับห้องเรียน โรงเรียน นโยบายการศึกษาของประเทศและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยเลือกศึกษาโรงเรียนมัธยมที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศและมีลักษณะใกล้เคียงกับโรงเรียนในประเทศไทย ซึ่งหลายโรงเรียนในประเทศข้างต้นได้ปรับเปลี่ยนและปฏิรูปการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนมีคุณภาพและมาตรฐานเทียบเท่ากับโรงเรียนของรัฐชั้นนำในประเทศได้ อีกทั้งสามารถสร้างผู้เรียนให้พร้อมต่อการเป็นบุคคลในศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการเรียนศาสนาตามหลักศรัทธาได้อย่างเข้มแข็งพร้อมกัน

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ 3) สังเคราะห์กลยุทธ์และพัฒนาแนวทางการนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ตอน คือ 1) เป็นการวิจัยภาคสนาม (Field research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ในครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิง

สำรวจ ในกลุ่มเป้าหมายครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และประเทศไทย ที่ทำการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 251 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) และ 3) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในรูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group discussion) เพื่อพัฒนาเป็นแนวทางการนำไปใช้สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสนทนากลุ่มผู้เข้าร่วม จำนวน 15 ท่าน ได้แก่ ผู้แทนครู ผู้แทนผู้บริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาในภาพรวมพบว่าโครงสร้างรายวิชาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ได้มีการปรับปรุงรายวิชาให้น้อยลงและเน้นการพัฒนาทักษะของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Teach Less, Learn More “สอนให้น้อยลงและเรียนรู้ให้มากขึ้น” โดยจัดทำเป็นหลักสูตรสามัญบูรณาการอิสลามหรืออิสลามศึกษาบูรณาการวิทยาศาสตร์ และใช้วิธีการสอนที่ทันสมัยลงในทุกรายวิชา รวมถึงวิทยาศาสตร์ และเมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างรายวิชาของทั้งสามประเทศกับประเทศไทย พบว่าวิชาแกน ได้แก่ วิชาภาษาแม่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาอาหรับ ประเทศไทยเรียนน้อยกว่าทั้งสามประเทศจำนวนหลายคาบ ในขณะที่วิชาศาสนาประเทศไทยมีรายวิชามากกว่าทั้งสามประเทศเกือบเท่าตัว โดยมาเลเซียเรียนรายวิชาศาสนา 12-13 คาบต่อสัปดาห์ อินโดนีเซียเรียน 7-8 คาบต่อสัปดาห์ สิงคโปร์เรียน 11 คาบต่อสัปดาห์ และประเทศไทยเรียน 18-23 คาบต่อสัปดาห์ สำหรับระยะเวลาของคาบเรียนพบว่าประเทศไทยเรียนนานที่สุด 45-50 นาทีต่อคาบ ในขณะที่ทั้งสามประเทศเรียน 30-35 นาทีต่อคาบเท่านั้น โดยสรุปจำนวนวิชาเรียนในแต่ละวันไม่นับรวมคาบกิจกรรมพบว่าประเทศไทยเรียนมากที่สุดที่ 9 คาบต่อวัน ในขณะที่ประเทศอื่นๆ เรียนไม่เกิน 7 คาบต่อวัน แม้จำนวนชั่วโมงในแต่ละวันไม่แตกต่างกันแต่ประเทศอื่น ๆ มีคาบกิจกรรมมากกว่าประเทศไทย ในขณะที่ประเทศไทยเน้นเรียนรายวิชาทั้งวัน และที่สำคัญต่างประเทศเรียนเพียง 5 วันต่อสัปดาห์ ในขณะที่ประเทศไทยเรียน 6 วันต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ข้อค้นพบข้างต้นการศึกษาพบผลการวิจัยที่สำคัญดังนี้

1. มุมมองของครูผู้สอนต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การศึกษาที่สร้างให้บุคคลเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารที่ดี และครูสามารถบูรณาการศาสนาในรายวิชาได้ ผู้เรียนรู้เท่าทันสารสนเทศและสื่อเทคโนโลยีการสื่อสาร และสามารถเป็นพลเมืองโลก ในขณะที่คุณลักษณะของครูผู้สอนประกอบด้วย 9 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ ครูทำหน้าที่เสมือนโค้ช ครูผู้สอนประสบการณ์และทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน มีความเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน สามารถบูรณาการศาสตร์ในการเรียนการสอน เป็นผู้ที่ศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ รู้ทันเทคโนโลยี มีเทคนิคการสอนที่ทันสมัย และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสอนกันเป็นทีมได้

2. กลยุทธ์การสอนซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์จากกรอบแนวคิดที่ได้สังเคราะห์จากแนวคิดหลักของ Greenberg & Davila (2002) Neittaanmäki et al. (2016) และ มุนีราร์ห์ ยามิรูเต็ง และคณะ (2561) พบว่ากลยุทธ์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) กลยุทธ์ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบย่อย 1.1) ด้านโครงสร้างหลักสูตรวิชาสามัญบูรณาการอิสลาม 1.2) ด้านการบูรณาการอิสลาม 1.3) ด้านวิธีการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และ 1.4) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2) การเตรียม

ความพร้อมก่อนการเรียนการสอน เมืองค์ประกอบย่อย 2.1) ด้านการกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ 2.2) ด้านการวิเคราะห์ผู้เรียน และ 2.3) ด้านการประเมินศักยภาพการสอนของครูผู้สอน 3) การวิเคราะห์ประเด็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน เมืองค์ประกอบย่อย 3.1) การบริหารจัดการเวลา 3.2) การออกแบบห้องเรียน 3.3) บุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 3.4) ทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ 3.5) วัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 4) การออกแบบการวัดผลและประเมินผลแนวใหม่ 5) การประกันคุณภาพการสอน และ 6) การพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน

3. ตัวแปรที่สามารถทำนายกลยุทธ์การสอนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ตัวแปรแนวทางของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตัวแปรการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน ตัวแปรปัจจัยด้านผู้ปกครอง และตัวแปรด้านนโยบายแห่งรัฐ มีค่าสัมประสิทธิ์จากคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.35, 0.30, 0.25 และ 0.18 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลือจำนวน 4 ตัวแปร สามารถทำนายกลยุทธ์การสอนได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายกลยุทธ์การสอนได้ร้อยละ 59.00 ($r\text{-square} = 0.59$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 26.93$, $p\text{-value} = 0.00$) และตัวแปรที่สามารถทำนายทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ตัวแปรการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน ตัวแปรการประกันคุณภาพการสอน และตัวแปรการปรับปรุงการเรียนการสอน มีค่าสัมประสิทธิ์จากคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.22, -0.19 และ 0.28 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลือจำนวน 3 ตัวแปร สามารถทำนายทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 41.00 ($r\text{-square} = 0.41$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 17.08$, $p\text{-value} = 0.00$)

4. กลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการในปัจจุบัน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์หลักสูตรสามัญบูรณาการอิสลาม (บูรณาการสาระการเรียนรู้/บูรณาการโครงสร้างรายวิชา) 2) กลยุทธ์การสอนแบบ Inquiry Based Learning หรือ CAMT-UBD หรือ Project-Based Learning สำหรับรายวิชาบูรณาการอิสลาม หรืออิสลามบูรณาการสามัญ 3) กลยุทธ์การวัดและประเมินการจัดการเรียนรู้บูรณาการอิสลาม 4) กลยุทธ์นำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 5) กลยุทธ์ระบบพัฒนาครูโรงเรียนบูรณาการโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน และ 6) กลยุทธ์หุ้นส่วนทางการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการ

5. แนวทางการนำไปใช้เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีผู้ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนที่สำคัญ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กอ.รมน. ภาค 4 สมาคมโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการอิสลาม องค์กรเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอน และการนำไปใช้กระบวนการที่ชื่อว่า “อัฟเลิร์น (UPLERN)” ซึ่งประกอบด้วย 6 กระบวนการ คือ 1) การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Understanding) 2) การจัดลำดับความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง (Prioritizing) 3) การเรียนรู้ (Learning) 4) การนำกลยุทธ์ไปใช้และประเมิน (Employing and Evaluation)

5) การให้ผลสะท้อนกลับและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Reflecting and Revising) และ 6) การสร้างเครือข่าย (Networking)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและหน่วยงานที่จะใช้ประโยชน์ มีดังนี้ 1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานศึกษาธิการภาค 7 ยะลา สำนักงานประสานนโยบายการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ในด้านการกำหนดนโยบายสนับสนุน จัดกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทย โดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างผู้เรียนให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) สถาบันผลิตครู เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จะได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาครูและผู้บริหารเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การสร้างผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรที่สามารถผลิตครูและผู้บริหารให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศ และการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ 3) การเปรียบเทียบกลยุทธ์การสอนในประเทศต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามกว่า 300 แห่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดการเรียนการสอนยุคใหม่เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อมในการเข้าสู่สังคมในศตวรรษที่ 21

การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ 1) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานศึกษาธิการภาค 7 ยะลา สำนักงานศึกษาธิการ (ส่วนหน้า) สำนักงานประสานนโยบายการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ภาค 4 ส่วนหน้า ควรนำผลการศึกษานี้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในประเทศไทย การพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทย การพัฒนาครูและบุคลากร การพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต้นแบบบูรณาการอิสลาม โดยเฉพาะหลักสูตรบูรณาการอิสลามรวมถึงการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้การจัดการศึกษามีมาตรฐานสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน และสามารถสร้างผู้เรียนคุณภาพที่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ 2) สถาบันผลิตครูและผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ วิทยาลัยอิสลามศึกษา และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี และสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรพัฒนาวิชาชีพครูอื่น ๆ ควรนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์บัณฑิต การปรับเนื้อหาในการเรียนการสอนครูที่จะเข้าสู่โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงการจัดหลักสูตรระยะสั้นในการอบรมครูและผู้บริหารในพื้นที่ เช่น เทคนิคการสอนแบบใหม่ การพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผลผู้เรียน เพื่อพัฒนาครูและผู้บริหารเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และ 3) โรงเรียนควรนำผลการวิจัยนี้ไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โครงสร้างรายวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนใหม่ รวมถึงนำผลการศึกษาด้านรูปแบบการสอนไปใช้เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป